

Analiziraju se odnosi u državnoj administraciji, s posebnim naglaskom na reguliranje odnosa zakonodavnih vlasti i sela, te unutrašnjoj organizaciji sela, za koje autor smatra da su socijalnog, ekonomskog i kulturnog karaktera. Nadalje, detaljno govori o reguliranju toka rijeke Drave, vlasničkim odnosima i općenito o ekonomskoj situaciji s obzirom na glavne privredne grane (poljoprivreda, stočarstvo, šumarstvo, ribarstvo, promet i trgovina). Za svako selo donosi niz statističkih podataka. U ovom prilogu značajni su podaci o počecima organiziranog školstva, društvenom položaju sela, strukturi zanimanja seoskog pučanstva, migracijama i zdravstvu. Prilog završava kraćim osvrtom na ratne godine 1914-1918.

Posljednji tematski blok autorice Kláre T. Mérey nosi naziv *Industrija, trgovina i kreditni sistem za vrijeme dualizma*. Autorica je klasificirala i tabelarno prikazala podatke o razvijenosti industrijske strukture 1876. godine, a na temelju novijih podataka izradila je raspored zanimanja, glavne grane industrije, radni odnos zaposlenih u industriji, te statistiku poduzeća za 1900. i 1910. godinu. Napominje da je glavno zanimanje stanovništva, usprkos postupnom zapošljavanju u industriji, trgovini i prometu, bila i ostala poljoprivreda.

Knjiga *Podravski Hrvati* vjerodostojna je slika o životnim prilikama stanovnika podravskih hrvatskih sela kroz dugi vremenski period. Nižu se srednjovjekovni opisi zemljišta, parnica, migracija, turske vladavine, ponovnog napučivanja sela, poreznih i urbanih propisa, društvenih organizacija hrvatskog stanovništva za vrijeme feudalizma, apsolutizma i dualizma, razvoja industrije i trgovine.

Sa zanimanjem očekujemo izdanje drugog toma ove knjige, u kome bismo rado pronašli više etnografskih i etnoloških priloga.

Jadranka GRBIĆ

Fra Bazilije Stjepan Pandžić, u povodu čijega je sedamdesetog rođendana objavljen ovaj zbornik, rodio se 1918. u Drinovcima u Hercegovini. Nakon diplome na rimskome Antonianumu studirao je na Scholi palaeographici Vaticani, posvetio se arhivskom radu i postao arhivistom i analistom Franjevačkog reda. Priloge u ovome zborniku posvetio mu je širok krug prijatelja, pa je i raspon tema velik.

Povijesnim su se temama posvetili **Bonicije Rupčić** (o značenju "Dubia" fra Bartola iz Alverne iz god. 1372/73 za povijest Bosne, str. 1-35), **Ulrich Knefelkamp** (o portugalskom misionaru Franciscu Alvaresu u Etiopiji 1520-26, str. 36-54), **Jozo Sopta** (o trebinjsko-mrkanjskom biskupu Jakovu Lukareviću na Tridentskom koncilu, 55-70), **Andrija Nikić** (o položaju katolika u 17. stoljeću u Hercegovini, na temelju vatikanskih izvora; 70-94), **Eugen**

Berthold (o pripajanju samostana donjoaustrijske provincije Sv. Bernardina 1825. ugarsko-hrvatskoj provinciji Sv. Ivana Kapistrana, nastaloj 1575. odvajanjem od Bosne Srebrne; 95-112), **Karlo Jurišić** (o biskupskim grobovima u Makarskoj, 113-131) te **Srećko M. Džaja** (o inteligenciji u jugoistočnoj Evropi, str. 132-173).

Veći broj autora pozabavio se kulturnopovijesnim temama. Tako je **Vinko D. Lasić** obradio ikonografski motiv Majke s djetetom u pretkršćanskoj umjetnosti civilizacijâ Prednje Azije, Egipta i Egeje, tragajući ujedno za njihovim ideološkim backgroundom (str. 174-198), **Zvonko Pandžić** je objavio, s kritičkim bilješkama, Patricius/Petrićev prijevod Proklova *Stoicheiosis Physike* (5. st.) na latinski (Ferrara, 1583, 199-237), a **Martha Weber** obradila jedan kasnoantički mramorni portret, nabavljen u Carigradu (238-250). **Franjo Šanjek** prikazao je život i djelo Hermana Dalmatinca, značajnoga

Regiones Paeninsulae Balcanicae et proximi orientis, Aspekte der Geschichte und Kultur, Festschrift für Basilius S. Pandžić = Zbornik radova u čast Baziliju Stjepanu Pandžiću povodom 70. obljetnice života, Herausgegeben von Elisabeth v. Erdmann-Pandžić, Univ. Bamberg, Fach Slavische Philologie; Bayerische Verlagsanstalt GmbH, Bamberg 1988, 439 str. (Quellen und Beiträge zur kroatischen Kulturgeschichte) (Vrela i prinosi za hrvatsku kulturnu povijest, 2)

evropskog mislioca, rodom iz Istre, koji je još u 12. st. utirao puteve novoj znanosti (251-270), dok je **Stanislav Škunca** smjestio humanista Iliju Crijevića u kontekst jezičnih prilika u Dubrovniku u 15. i u 16. stoljeću; Crijević se, nakon što je već zamro stari romanski raguzejski govor, zalagao za ponovno uspostavljanje romanskoga identiteta Grada pomoću latinštine (271-284). **Elisabeth v. Erdmann-Pandžić** pisala je o prijedlogu Jurja Dragišića (Georgius Benignus de Salviatis) za reformu kalendara iz 1514, upućenog papi Leonu X; njegova je razmišljanja u velikoj mjeri usvojio papa Grgur XIII. u svojoj kalendarskoj reformi koju je proveo 1581 (285-308). **Ignacije Gavran** prikazao je neobjavljeni prijevod talijanskoga djela Bartolomea da Salutia *Le sette trombe per risvegliare il peccatore a penitenza* (1612) bosanskoga franjevca Pavla Papića (1593-?) pod naslovom *Sedam trubli za probuditi grešnika na pokoru* (309-321), **Leonard Oreč** bavio se prisutnošću nauka o bezgrešnom začecu Blažene Djevice Marije u djelima bosanskih franjevačkih pisaca do proglašenja dogme 1854 (322-336), a **Željko Puratić** je donio i komentirao nekoliko neobjavljenih hrvatskih pučkih pjesama (ikavskih) u izvorniku i u latinskome prijevodu Djure Ferića (1739-1820, 337-359). **Antonin Meštan** pisao je o dodirima Petra Preradovića i Josipa Jurja Strossmayera s Česima (360-368), **Djuro Basler** o Matteu Lorenzoniju (1804-1880), graditelju mostarske franjevačke crkve (369-379), a **Gracijan Raspudić** je iznio svoja kulturnopovijesno veoma zanimljiva razmišljanja o Gospinu plaču iz *Fra Andjelova molitvenika* (fra Andjelo Nuić, 1850-1916; njegovih prinosa ima i u ZbNŽO, sv. 4b i 21a, 380-414). **Nives Majnarić-Pandžić** je prikazala djelovanje Čire Truhelke kao profesora arheologije i povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Skopju (1925-1931) i objavila Truhelkino izvješće o svojem radu u Skopju, namijenjeno (ali ne i objavljeno) Godišnjaku skopskoga Filozofskog fakulteta (415-419).

Zborniku je dodana svečareva bibliografija od 1938. do 1989. (ukupno 209 naslova!).

Vitomir BELAJ

Drago Roksandić, Vojna Hrvatska - La Croatie militaire, krajiško društvo u Francuskom Carstvu (1809-1813), Školska knjiga, Zagreb 1988, knj. 1, 360 str.; knj. 2, 279 str. (Biblioteka Povijesna istraživanja)

Ovo djelo u dva sveska predstavlja doktorsku disertaciju autora, nastalu nakon višegodišnjeg rada u petnaest jugoslavenskih, francuskih i austrijskih arhiva. Stoga su mnoga pitanja koja Roksandić otvara i uvidi do kojih dolazi znanstveno potpuno novi u još uvijek nedovoljno rasvijetljenoj povijesti Vojne krajine.

Predmet ovog istraživanja, određen već samim naslovom, prostorno je i vremenski

naizgled vrlo sužen. Autor se bavi društvenim procesima na hrvatskom prostoru južno od Save do Jadranskog mora koji je u kratkom periodu između 1809. i 1813. godine pripadao Francuskom Carstvu kao Vojna Hrvatska (la Croatie militaire). Između više razloga za takvo postavljanje teme, najvažnija je mogućnost uspoređivanja Hrvatske krajine u veoma različitim društvenim sistemima kakvi su Habsburška Monarhija i Francusko Carstvo početkom 19. stoljeća. Time zakonitosti i proturječja, kontinuiteti i diskontinuiteti krajiškog društva postaju uočljiviji.

Znanstveni pristup Drage Roksandića problematici Vojne Hrvatske daleko je od tradicionalne događajne historije koncentrirane na neponovljive povijesne događaje i opise niza pojedinačnih uzroka i posljedica. Autor svojem predmetu, krajiškom društvu, pristupa kao cjelini, nastojeći istražiti sve relevantne odnose ove složene strukture. Da bi to postigao, Roksandić iskoračuje iz naznačenih vremenskih i prostornih okvira, ukazujući na bitne odnose između evropskih sila, prije svega Austrijskog i Francuskog Carstva, s kraja 18. i početka 19. stoljeća koji su povezani s Hrvatskom krajinom. Pri tome ne zastaje na makroplanu "krupnih", "značajnih" vojno-političkih sukoba i globalnih društvenih odnosa, već svoju analizu provodi sve do nivoa svakodnevnog, konkretnog života Krajišnika i njegove osnovne društvene jedinice - obiteljske zadruge.

Širinu ovom istraživanju daje i nadilaženje okvira usko-disciplinarnog mišljenja. Tako se ovdje ne radi samo o strogo historijskom proučavanju društvenih procesa, već se autor